

Cecilia Sikström: Marilyn sjunger för Korea-soldater.

Från redaktionen

Kvinnovetenskaplig Tidskrift kommer här med ett dubbeltema. De tre första artiklarna sorteras under rubriken "Kön och Klass". Övriga två bidrag inleder temat "Mansforskning" som också omfattar nästa nummer av tidskriften (nr 1/93 Mansforskning II).

Kön och Klass

En alltid aktuell problematik i kvinnoforsk-

ningen är att utreda och analysera hur olika rangordnings-ordningar hänger samman.

Klasstillhörigheten har betydelse för vilken sorts kvinnlighet respektive manlighet som anses giltig, kan uttryckas och som bekräftas av omgivningen. Vanligen förändras klasstrukturen i långsamma och tröga rörelser och den påverkar och påverkas av relationerna såväl inom som mellan könen på ett komplicerat sätt. Utjämning av maktförhållandet mellan könen

kan faktiskt ske samtidigt som klasskillnaderna dem emellan ökar. Det finns tydliga tecken på att emancipation bland välbeställda kvinnor förutsätter degradering av de lägre skiktens kvinnor och män (hembiträdet tillbaka!). KVT vill här ge ett par exempel på hur klass kopplas till kön men kanske framför allt stimulera till mer forskning. I synnerhet i dessa tider då välfärdsstaten krakelerar.

Historikern Tinne Vammen analyserar de danska försvarskvinnornas mentalitet i artikeln *Kanonkvinnorna fostrade sina söner till soldater*. Danska kvinnors försvarsrörelse perioden 1850 - 1920 hör till de hittills underbelysta kollektiva fenomenen inom dansk historisk forskning. Detta trots att rörelsen till sin numerär för en tid samlade fler kvinnor än landets två största kvinnorösträttsföreningar. Tinne Vammen undersöker vilken världs- och självuppfattning som formulerades i rörelsens regi och vad det var som rent konkret och symboliskt iscensattes vid rörelsens aktioner. Hon går sedan vidare och undersöker vilken sociokulturell hemvist kanonkvinnorna hade och slutligen vilken sorts kvinnlighet deras ledare uttryckte i sina försök att kombinera krigiskhet med moderskap. En kvinnlighet som bland annat fick en manlig fredskämpe att yttra följande omdöme om en av dem: "Hon arbetade upp sig i den högsta Pathos, snart Kväljde Gråten hennes jämmer, eller hon råkade i den vildaste Hysteri. Hon simmade i svulstiga adjektiv, kedjade ihop dem i Oändlighet, så det under tiden slog Slint för henne. Logik och Förnuft i hennes Föredrag, var lika sällsynt som en Svala i Juletid."

Sociologen Lise Widding Isaksen tar i sin artikel *Kroppsnärheten förklarar omsorgsarbetets låga status* utgångspunkt i det paradoxala i att "kroppen" som central kategori i "tolkningen" av omsorg som arbete och kultur är frånvarande trots att behovet av omsorg och vård oftast är just kroppsligt motiverat. Hon finner det belysande att undersöka arbetets kroppsnärhet och dess sociala status. Ju mer kroppsnära ett arbete är desto lägre status har det.

I historiskt perspektiv är det tydligt att de borgerliga skiktens kvinnor delegerat kroppsanknutet arbete till tjänstefolk som i stort sett rekryterades från den kvinnliga arbetarklassen. Oftast är det dock så att alla kvinnor genom sitt oavlönade arbete utför kroppsanknutet arbete av något slag. Kvinnor skaffar sig som organiska människor och omsorgsarbetare en erfarenhetsbas bestående av mer relationella normer

och värderingar än av individuella om man tolkar individualitet som ett tillstånd av stort oberoende och liten relationsorientering. Slutligen frågar sig författaren om det möjligen förhåller sig så att ett förnekande av kroppen är en förutsättning för att en människa skall betraktas som en individ. Vad krävs i så fall för att upphäva kopplingen mellan låg social status och kroppsnära arbete?

Även i detta nummer presenterar vi en recensionsartikel av en ny avhandling (jmf m artikeln av Yvonne Hirdman i KVTnr 2/92). Det verkar som om vi håller på att skapa en ny tradition. Den här gången är det statsvetaren Maud Landby Eduards som granskar och diskuterar två centrala frågor inom kvinnoforskningen med utgångspunkt från Anna Wahls avhandling: *Könsstrukturer i organisationer - Kvinnliga civilekonomers och civilingenjörers karriärutveckling*. Hur skall vi förstå och få kunskap om kvinnors villkor och hur bör empiri och feministisk teori länkasamman? Maud Landby Eduards kommer in på centrala resonemang som också i viss mån liknar de som Yvonne Hirdman berörde i sin diskussion av Lena Eskilssons avhandling i KVT 2/92. Slutsatsen bildar också titeln på Maud Landby Eduards mycket tankeväckande artikel, nämligen att "det är inte kvinnorna utan könsmaktsordningen som skall synliggöras."

I förra numret av KVT reflekterade sociologen Karin Widerberg över sin egen socialisering till forskare. Hon ställde frågan hur mycket kvinna – och vad för slags kvinna – det är tillåtet att vara som vetenskapsman.

I det här numret resonerar hon om ordens betydelse när vi uttrycker oss på andra språk. Engelskans Gender motsvarar vårt begrepp för socialt kön, till skillnad från Sex som förknippas med det "naturliga" könet. Men Sex är också en social konstruktion, eftersom det är vi som bestämmer vad som är "natur" och "icke-natur".

Karin Widerberg kommer fram till att det är dags för en diskussion rörande vårt könsbegrepp. När och hur kan vi använda ordet kön? Bör vi alltid tala om i en fotnot vad ordet betyder i varje enskilt fall? Eller kanske det är enklast att undvika det helt och hållet?

Mansforskning I

Under detta tema presenterar vi två artiklar av kvinnor om män. I nästa nummer av KVT som

heter "Mansforskning II" är tre av de fyra artiklarna skrivna av män om män. Den uppmärksamme läsaren får därför tillfälle att så småningom reflektera över eventuella perspektivförskjutningar och skillnader mellan mansforskning som bedrivs av kvinnor respektive män. Kanske är det klokt att gå tillbaka till KVT 3/92, Kvalitativa metoder, och friska upp minnet av Lissi Aströms artikel, *Könsblindhet en fara också för kvinnoforskare*.

Frågan om män och manlighet är mycket aktuell idag. Den vilde mannen har kommit tillbaka samtidigt som maskuliniteten ifrågasätts och sägs vara i kris. Rörelser av olika slag har uppstått bland annat kring "fadersrätten", samtidigt som mäns våld och övergrepp mot kvinnor och barn fyller spalterna i kvällspresen.

Idéhistorikern Åsa Bergenheim inleder sin artikel *Sexualitetens manliga ansikte* med att granska en tämligen aktuell fackbok i sexologi. Hon finner där en tydlig koppling mellan våld/aggressivitet och kärlek/sexualitet. Med denna insikt går hon sedan bakåt i tiden till 1800-talets fackböcker i ämnet och ser att detta mönster hela tiden finns med. Den manliga synen på sexualiteten där mannen är den aktive dominante och kvinnan den passiva mottagerskan har varit och är fortfarande den förhärskande. Är detta svaret på varför "kvinnor inte har

någon lust"? Denna bild av sexualiteten stämmer väl samman med den fostran till manlighet och makt som pojkarna vid sekelskiftets läroverk fick genomgå och som historikern Christina Florin och pedagogen Ulla Johansson analyserar och beskriver i den andra artikeln på detta tema, *Mandom, mod och mogna män*. Här beskrivs hur läroverken var en skola för maktens män och ett betydelsefullt led i det borgerliga manlighetsprojektet. Genom logik och förnuft, abstaktion och vältalighet skulle den borgerlige mannens intellektuella förmågheter formas. Gymnastik och krigsfostran skulle stärka hans fysiska krafter. I elevkulturen fick själen sin näring i skolföreningarnas mångfald, och kroppen skulle härdas i slagsmål, i den pennalistiska slagordningen och i lekar och idrottstävlingar. Fader - son relationen mellan lärarna och deras elever var ägnad att ge pojkarna en könsidentitet. Läraren skulle vara den gode fadern men samtidigt den bestraffande. Läroverkspojken måste lära sig att leva med de dubbla budskapen om kärlek och våld som ingredienser i en manlig identitet.

Med dessa intressanta artiklar är vi övertygade om att våra läsare ser fram emot fortsättningen i "Mansforskning II" och lovar att detta nummer snart dimper ner i prenumeranternas brevlådor för nu börjar vi komma överens med den nya produktionstekniken.